

**Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta
Katedra pedagogických štúdií**

**Medzinárodná vedecká konferencia
*International Scientific Conference***

3. – 4. 10. 2013, Smolenice

**Kontexty filozofie výchovy v novoveku
a súčasnej perspektíve**

***Contexts of Philosophy of Education in
Modern Times and Contemporary Perspective***

**zborník abstraktov
*Book of Abstracts***

Kontexty filozofie výchovy v novoveku a súčasnej perspektíve
Contexts of Philosophy of Education in Modern Times and Contemporary Perspective

zborník abstraktov/*Book of Abstracts*

Editor: Doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.

Preklad a korektúry: PaedDr. Marína Trnková, PhD.

Grafická úprava: Mgr. Marek Wiesenganger, PhD.

Vydavateľ: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Rok vydania: 2013

Miesto vydania: Trnava

ISBN 978-80-8082-728-1

OBSAH

Úvod	6
Filozofická pedagogika a pedagogický výskum v 20. storočí / <i>Philosophical Pedagogy and Educational Research in the 20th Century</i> (Prof. em. Dr. Dr. h. c. mult. Dietrich Benner, Assoc. prof. Dariusz Stępkowski, PhD.).....	7
Ignaciánska pedagogika – v čom môže byť aktuálna pre súčasného človeka a pedagogickú prax? / <i>Ignatian Pedagogy – What Makes it Current for a Contemporary Man and Educational Practice?</i> (Mgr. Lucia Bokorová, PhD.)	8
Súvzťažnosť filozofického a pedagogického v personalisme / <i>Correlativity of Philosophical and Educational Thinking in Personalism</i> (Prof. PhDr. Pavol Dancák, PhD.).....	8
Súmrak výchovy v kyberpriestore elektronických médií / <i>Twilight of Education in Cyberspace of Electronic Media</i> (Prof. PhDr. Slavomír Gálik, PhD.)	9
Perspektívy filozofie výchovy v metodologicko- epistemologických kontextoch / <i>Perspectives of Philosophy of Education in the Methodological-Epistemological Contexts</i> (Mgr. Sabína Gáliková Tolnaiová, PhD.)	10
Leonard Stöckel – praeceptor Hungariae / <i>Leonard Stöckel – praeceptor Hungariae</i> (PhDr. Jana Gašparovičová).....	11
Život z vlastního pramene / <i>Life from an Own Source</i> (Prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc.)	12
Univerzalistický ideál výchovy Bogdana Nawroczyńskiego / <i>Universalist Ideal of Education by Bogdan Nawroczyński</i> (Krzysztof Kamiński, PhD.)	12
Vzdělávání učitelů ve střední Evropě v pozdně osvícenské diskusi / <i>Teacher Training in Central Europe in the Late Enlightenment Discussion</i> (Doc. PhDr. Tomáš Kasper, PhD.)	13
Aktuálne problémy edukačnej teórie a praxe v 21. storočí – Univerzita 3. generácie / <i>Current Issues of Educational Theory and Practice in the 21st century - University of the Third Generation</i> (Tomasz Kopczyński, PhD.)	14
Výchova ako zodpovednosť / <i>Education as Responsibility</i> (Dr. h. c. prof. PhDr. Beata Kosová, CSc.)	15

Fenomenologicko - personalistická filozofia výchovy Edity Steinovej / <i>Edith Stein's Phenomenological-Personalistic Philosophy of Education</i> (PhDr. Milan Krankus, PhD.)	16
Historicko-pedagogické bádanie a jeho miesto v súčasných vedách o výchove / <i>Historical-Educational Research and Its Place in Contemporary Educational Sciences</i> (Doc. PhDr. Ing. Blanka Kudláčová, PhD.)	17
Životné a edukačné stratégie v dobe radikálnej plurality / <i>Life and Educational Strategies in the Era of Radical Plurality</i> (PhDr. Branislav Malík, CSc.)	18
Filozofovanie s deťmi – vybrané otázky / <i>Philosophizing with Children – Selected Issues</i> (Dr hab. Prof. Andrzej Murzyn)	19
Výchovná komunikácia: modely, limity a to, čo ich presahuje / <i>Educational Communication: Models, Limits and What Transcends Them</i> (Prof. Carlo Nanni)....	20
Role hodnot při hledání výchovných cílů / <i>Role of Values in the Search for Educational Objectives</i> (PhDr. Jiří Pospíšil, PhD.)	21
Existenciálne otázky postmodernej rodiny z pohľadu pedagogickej interpretácie / <i>Existential Question Marks of Postmodern Family from the Perspective of Educational Interpretation</i> (Prof. PhDr. Mária Potočárová, PhD.).....	21
Domov jako místo návratu „dítěte v nás“ / <i>Home as a Place of Return of the “Child within Us”</i> (Miriam Prokešová, PhD.).....	22
Vademecum. O vzájomnej pozícii filozofa a pedagóga / <i>Vademecum. On Mutual Position of a Philosopher and a Pedagogue</i> (Doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.)	23
Přidej vejce – jak do systému vnést život / <i>Adding an Egg - How to Bring Life into the System</i> (Mgr. Michal Rozhoň).....	24
Zavrieť oči, ísť po pamäti / <i>Shutting One`s Eyes, Making Headway by Heart</i> (PhDr. Peter Rusnák, PhD.)	25
Thrasymachova chytrost / <i>Thrasymachus's Smartness</i> (Mgr. David Rybák, PhD.) ...	26
Historyczny komponent filozofii wychowania. Znaczenie i konsekwencje / <i>Historical Component of Philosophy of Education. Significance and Consequenses</i> (Dr hab. Prof. Slawomir Sztobryn).....	26

Preventívny systém výchovy Jána Bosca v kontexte moderných dejín a jeho aktuálnosť / <i>Preventive System of Education of John Bosco in the Context of Modern History and Its Topicality</i> (Mgr. Adriana Sarközyová)	27
Filosofie: výchovná plavba, ktorá ztroskotala? / <i>Philosophy: Educational Sailing That Wrecked?</i> (Mgr. Filip Timingeriu).....	28
Idea univerzity verzus súčasné akademické praktiky / <i>Idea of University versus Contemporary Academic Practices</i> (Prof. PhDr. Emil Višňovský, PhD.)	29
Reflexia pojmu „pansofia“ v novovekej karteziánskej filozofii / <i>Reflection of the Term “Pansophia” in Cartesian philosophy of Modern Times</i> (Mgr. Simona Wagnerová, PhD.)	30
Bol Protagoras postmodernista? / <i>Was Protagoras a Postmodernist?</i> (Dr. Marcin Wasilewski)	30
Filozofia výchovy a čas / <i>Philosophy of Education and Time</i> (Mgr. Marek Wiesenganger, PhD.)	31

Úvod

Zborník abstraktov *Kontexty filozofie výchovy v novoveku a súčasnej perspektíve - Contexts of Philosophy of Education in Modern Times and Contemporary Perspective* je publikáciou, ktorá má prispieť k odbornej a prehľadnej organizácii medzinárodnej vedeckej konferencie s rovnomeným názvom, ktorá sa uskutoční v Smolenickom zámku v dňoch 3.-4. októbra 2013. Celé vedecké podujatie gestoruje tím vedcov a pedagógov Katedry pedagogických štúdií Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, v spolupráci s tromi zahraničnými vedeckými inštitúciami (Towarzystwo Pedagogiki Filozoficznej – Poľsko, Katedra občanské výchovy a filosofie Pedagogickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe - Česká republika, Università Pontificia Salesiana, Rím - Taliansko) a s medzinárodnou spoločnosťou CENTRAL European Philosophy of Education (CEUPES) v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0110/11 *Teoretické východiská európskeho pedagogického myslenia (prechod od moderny k postmoderne po súčasnosť)*.

Toto podujatie nadväzuje na obdobnú konferenciu z roku 2010 *Kontexty filozofie výchovy v historickej a súčasnej perspektíve* (28.-29.10.) a bude pokračovaním, ktoré odráža dlhodobé odborné zameranie a záujem členov riešiteľského tímu o problematiku filozofie výchovy, ktorej tradícia sa na Slovensku iba vytvára. Potreba filozofickej reflexie výchovy sa ukazuje ako nanajvýš naliehavá v oblasti ďalšieho rozvíjania vied o výchove, ako aj s nimi súvisiacej pedagogickej praxe. Ako výzvu pre skúmanie a diskusiu sme vytýčili niekoľko obsahových okruhov: 1) *Philosophia a sophophilia oproti súčasným výzvam výchovy*: Súvzťažnosť a vzájomná podmienenosť filozofického a pedagogického – bez ohľadu a/alebo s ohľadom na dobový kontext. Možnosti filozofického riešenia krízových uzlov súčasnej pedagogiky. Výchova ako terapia rezignujúcej kultúry; 2) *Premeny modernity a postmodernity v pedagogickom myslení*: Historické pokusy uchopiť problematiku výchovy a vzdelávania uprostred transformačných prúdov 20. a 21. storočia. Osobnosti, koncepcie a vedecké školy na prelome tisícročí. 3) *Oikonomia výchovy a vzdelávania*: Nielen „básnický“, ale aj „výchovne“ býva človek. Domov ako existenciál edukácie človeka. Výchova ako príbytok stávania sa človekom, uprostred paradoxov na jednej strane prirodzenosti a slasti domova a na druhej jeho štruktúrovania, spravovania a riadenia. Možnosti a limity inštitucionalizácie výchovy a vzdelávania.

V rámci uvedených teoretických podnetov sme si určili tieto základné ciele konferencie:

- vyzdvihnúť, zdôrazniť a zhodnotiť súvzťažnosť a vzájomnú podmienenosť pedagogiky a filozofie,
- analyzovať historické kontexty formovania modernej a postmodernej filozoficko-pedagogickej reflexie,
- identifikovať aktuálne problémy teórie a praxe edukácie a poukázať na úlohu filozofie výchovy pri ich riešení.

Od všetkých kolegov, účastníkov vedeckej konferencie očakávame, že prispejú svojim odborným i ľudským vkladom k dosiahnutiu vytýčených zámerov. Veríme, že tento zborník abstraktov bude dobrou pomôckou v spoločnom úsilí.

za zostavovateľský tím
doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.

V Trnave 25. septembra 2013

Filozofická pedagogika a pedagogický výskum v 20. storočí

Philosophical Pedagogy and Educational Research in the 20th Century

Prof. em. Dr. Dr. h. c. mult. Dietrich Benner

*Humboldt-Universität zu Berlin, Institut für Erziehungswissenschaft, Abt. Allgemeine Erziehungswissenschaft
Unter den Linden 6, D-10099 Berlin*

Assoc. prof. Dariusz Stępkowski, PhD.

*Cardinal Stefan Wyszyński University, Faculty of Educational Sciences
ul. Wóycickiego 1/3, PL 01-938 Warsaw, Poland
E-mail: d.stepkowski@uksw.edu.pl*

Od čias Platónovej paideiy bola filozofia výchovy filozofiou reflexie, vzťahujúcou sa k celému radu vzdelávania ľudí a vzdelávacích procesov interpretovaných ako procesy, ktoré sú založené na „obrate pohľadu“ a vyžadujú výchovnú podporu „umenia odklonu pohľadu“.

V osemnástom a začiatkom devätnásteho storočia sa prostredníctvom Rousseaua, Fichteho, Kanta, Herbarta a Schleiermachera uskutočnila obnova výchovnej filozofie. Ako teoretická pedagogika je chápaná ako inovatívna disciplína, ktorá nestavia len na reflexii, ale i na výskume. V 20. storočí možno rozlišovať medzi 4 trendmi vo filozofii výchovy: a) liberálna výchova, b) hnutie reformnej a tradičnej pedagogiky, c) systematická veda o výchove, d) experimentálny výskum vo výchove.

Tieto štyri typy sú stále aktuálne a vymedzujú diverzitu výchovno-filozofických smerov. V žiadnom z týchto štyroch smerov už nie je filozofia výchovy aplikovanou filozofiou v službách filozofickej školy, ale je disciplínou všeobecnej pedagogiky, základného výskumu a verejnej reflexie.

Since Plato's paideia philosophy of education was a reflection philosophy, referring to the whole range of education of people and educational processes interpreted as processes that are based on a "reversal of the gaze" and require educational support on an "art of deflection of the gaze".

In the 18th and at the beginning of the 19th century, through Rousseau, Fichte, Kant, Herbart and Schleiermacher, there occurred a renewal of educational philosophy. As a theoretical pedagogy it is understood as an innovative discipline that relies not only on reflection, but also on research. Four different trends in the philosophy of education can be distinguished in the 20th century: a) liberal education, b) reform-pedagogical and normal-pedagogical movement, c) systematic education science; d) experimental research education.

These four figures are still up to date and determine the diversity of educational philosophical directions. In all four directions philosophy of education is no longer an applied philosophy in the service of a philosophical school, but general pedagogy, basic research and public reflection discipline.

Ignaciánska pedagogika – v čom môže byť aktuálna pre súčasného človeka a pedagogickú prax?

Ignatian Pedagogy – What Makes it Current for a Contemporary Man and Educational Practice?

Mgr. Lucia Bokorová , PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií

Priemyselná 4, 918 43 Trnava, Slovakia

E-mail: bokorovalucia@gmail.com

Jezuitskej reholi sa koncom 16. storočia podarilo vytvoriť prepracovaný výchovno-vzdelávací program, o ktorom sa s uznaním vyjadrovali aj jej odporcovia. Príspevok podá charakteristiku ignaciánskej pedagogiky a hľadá odpovede na výzvy dnešnej doby a výchovy človeka, ktoré ponúka výchovno-vzdelávací systém, ktorý vznikol na prelome stredoveku a modernej doby.

The educational system created by Jesuits at the end of 16th century was very successful. Its educational success was praised both by the sympathizers as well as by its objectors. The article is focused on the domain characteristics of Jesuit's educational system and pedagogy and also tries to find answers for the challenges of the present-day era and education of a man that are offered by the educational system that originated at the turn of the Middle Ages and the modern age.

Súvzťahnosť filozofického a pedagogického v personalisme

Correlativity of Philosophical and Educational Thinking in Personalism

Prof. PhDr. Pavol Dancák, PhD.

Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, Katedra filozofie a religionistiky

Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov

E-mail: pavol.dancák@unipo.sk

Hlavné témy personalizmu boli vymedzené reakciou na krízu západnej spoločnosti, ale udalosti na Wall Street v roku 1929 ešte zďaleka neboli tým najhorším z toho, čo ľudstvo ešte len čakalo. Utrpenie dvadsiateho storočia neočakávaným spôsobom ohrozilo človeka, ktorý si zrazu uvedomil, že nie je ohrozovaný len jeho život, ale že v nebezpečenstve sa ocitla samotná jeho podstata a ľudská identita. Personalizmus vidí vo výchove veľké možnosti na realizáciu dobra a sociálnej spravodlivosti, nakoľko človeka vníma ako podstatu, ktorá na základe poznania si môže slobodne vyberať. Apel na rešpektovanie

ľudskej situovanosti v univerze predpokladá súvzťažnosť filozofického a pedagogického myslenia a naznačuje výchovné línie, ktoré sa ukazujú ako aktuálne aj v súčasnosti, zvlášť v globálnom kontexte ekologickej a ekonomickej krízy.

Main themes of personalism were defined by a response of Western society to the crisis, but the events on Wall Street in 1929 had not been by far the worst from what was waiting for humanity. The twentieth-century suffering endangered a man in an unexpected way, who suddenly realized that not only his life is threatened but also the very essence and human identity are in danger. Personalism sees big opportunities in education for realization of the good and social justice, as it perceives a man as the essence which can choose freely on the basis of knowledge. An appeal to respect human position in the universe presupposes correlativity of philosophical and educational thinking and suggests educational lines which have appeared as topical, especially in the global context of ecological and economical crisis.

Súmрак výchovy v kyberpriestore elektronických médií *Twilight of Education in Cyberspace of Electronic Media*

Prof. PhDr. Slavomír Gálik, PhD.

Univerzita Cyrila a Metoda, Fakulta masmediálnej komunikácie, Katedra právnych a humanitných vied

J. Herdu 2, 917 01 Trnava

E-mail: s_galik@yahoo.com

V druhej polovici 20. storočia prichádzajú na scénu obrazové elektronické médiá, najprv televízia a neskôr internet. Komunikácia prostredníctvom elektronických médií sa odohráva vo zvláštnom virtuálnom priestore elektronických médií, ktorý sa nazýva aj kyberpriestor (z angl. cyber-space). Podľa Sartoriho tieto médiá vytvárajú novú antropogézu, nový typ človeka, ktorého nazval homo videns. Homo videns je však v ostrom kontraste s homo sapiens a ešte viac s homo religiosus. Obrazové myslenie nepodporuje abstraktné myslenie založené na písme a vylučuje aj časovú dimenziu, v ktorej je možné tradovať hodnoty vrátane kresťanského náboženstva. Homo videns myslí len v kombináciách obrazov a myslí v priestore nekonečných sietí. Vplyv médií na človeka však nie je absolútny, preto vždy existuje možnosť „proti’ahu“ voči tomuto trendu. Takýmto účinným proti’ahom by mohlo byť dosiahnutie kritického odstupu pomocou filozofie výchovy, osobitne mediálnej výchovy s následnou schopnosťou zastaviť sa, sústrediť, premýšľať a meditovať.

In the second half of the 20th century, new types of picture electronic media arrive, television first and later on, the Internet. Communication via electronic media occurs in a special virtual space of the electronic media, called cyberspace. Sartori believes these media create new anthropogenesis, a new type of human, whom he calls homo videns. However, homo videns contrasts sharply with homo sapiens and even more with homo

religiosus. Image-based thinking does not support abstract thinking based on writing and disables time dimension, in which values, including Christian religion, can spread over time. Homo videns thinks only in combinations of images in space of boundless connections. Yet, the impact of the media on humans is not an absolute one, since there is always a possibility of counteraction to fight this trend. Such counteraction can be seen in setting a critical distance with the help of philosophy of education, especially media education, which could lead to the ability to stop off, concentrate, think and meditate.

Perspektívy filozofie výchovy v metodologicko- epistemologických kontextoch

Perspectives of Philosophy of Education in the Methodological-Epistemological Contexts

Mgr. Sabína Gáliková Tolnaiová, PhD.

Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky

Hodžova 1, 949 74 Nitra

E- mail: sgalikovatolnaiova@ukf.sk

Autorka sa v kontexte metodologicko-epistemologickom venuje problému filozofie výchovy. Konštatuje rast záujmu o filozofiu výchovy dnes u nás a v demokratickom svete vôbec. Odkrýva fundamentálny filozoficko-metodologický predpoklad vo vzťahu teórie a praxe vo svetle epistemologických predpokladov (post)modernity. Poukazuje pritom na nový diskurz „v obrate k praxi“ v sociohumanitných vedách. Tiež si kladie a podčiarkuje fundamentálnu otázku akú úlohu môže v dnešnej dobe plniť výchova, ktorá predstavuje pre moderného človeka novú situáciu. Poukazuje na rôznosť filozofických prístupov k tejto otázke. Identifikuje pri tomto tie fenomény, ktoré treba brať vo filozofii výchovy v úvahu (množenie diferencií, „pluralizmus“; technická transformácia, „infotechnicizmus“....)

The author deals with the issue of philosophy of education in the methodological-epistemological context. She notes the growth of interest in the philosophy of education in our country at present and the democratic world as such. She reveals the fundamental philosophical and methodological assumption in the relationship between theory and practice in the light of the epistemological assumptions of (post) modernity. It refers to a new discourse "in the turnover to practice" in social sciences and humanities. She also asks and underlines the fundamental question what role can be performed by education at present, which represents a new situation for a modern man. She refers to the diversity of philosophical approaches to this issue. She identifies those phenomena that need to be taken in consideration in the philosophy of education (propagation of differences, "pluralism" technical transformation, "infotechnicism").

Leonard Stöckel – praeceptor Hungariae *Leonard Stöckel – praeceptor Hungariae*

PhDr. Jana Gašparovičová

Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov, Katedra sociálnych a humanitných vied

Študentská 1, 911 50 Trenčín

E-mail: jana.gasparovicova@tnuni.sk

Leonard Stöckel je jedným z najvýznamnejších pedagógov počiatkov protestantského školstva. Počas jeho dvadsaťdeväťročnej rektorskej činnosti sa bardejovská humanistická škola stala jednou z najvýznamnejších vzdelávacích inštitúcií uznávanou nielen na území Horného Uhorska, ale aj za hranicami, v oblastiach etablujúceho sa protestantizmu. Škola sa podieľala na formovaní a vzdelávaní významných pedagógov, literátov, vedcov, ale i predstaviteľov svetskej a cirkevnej správy. Leonard Stöckel – Hungariae praeceptor – bol autorom významných pedagogických dokumentov a učebníc protestantského školstva: prvého zachovaného pedagogického dokumentu *Leges scholae Bartephensis*, učebnice etiky *Apophthegmata illustrium virorum expositione Latina et rythmis Germanicis illustrata per Lenartum Stoeckelium scholae Bartphanae rectorem*, učebníc *De Musica I*, *De Musica II*, *Aritmetica*, autorom prvej školskej drámy *Historia von Suzana*. Apológiu vzdelávania predstavuje jeho *Annotationes locorum communium doctrinae Christianae Philippi Melanchtonis*.

Leonard Stöckel is one of the most outstanding pedagogues in the beginuely of the Protestant school Education. During his twenty-nine-year activity as a rector the Bardejov school became a school acknowledged in the country of Protestant regions in the Upper Hungary and also abroad as well. The school participated in the education and training of teachears, scholars, authors and representatives of the church and the secularised administration. Leonard Stöckel – Hungariae praeceptor – was the author of the well known pedagogical documents and school lerners books. The first preserved peadagogical documents is Leges scholae Bartephensis. He was also the author of the book on ethics Apophthegmata illustrium virorum expositione Latina et rythmis Germanicis illustrata per Lenartum Stoeckelium scholae Bartphanae rectorem, of the books De Musica I, De Musica II, Artmetica. He also wrote the first school drama Historia von Suzana. His work Annotationes locorum communium doctrinae Christianae Philippi Melanchtonis is an apology of education.

Život z vlastního pramene *Life from an Own Source*

Prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc.

*Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta
Rettigové 4, Praha 1, 11639
E-mail: hogen@volny.cz*

Cesta k „vlastnění“ je nejtěžším činem v sebepoznávání člověka. Heideggerovo a Patočkovovo sebepoznání. Nebezpečí podsunutých možností ze strany médií, kultury a vzdělávání. Tázání je zbožností myšlení. Celky bez marga se ukazují jen v bytostném tázání. Péče o duši jako základ duchovní Evropy. Úloha celku v planetární době, zodpovědnost za celek.

The journey to “Er-eignis” is the most difficult act in the self-knowledge of a man. Heidegger’s and Patočka’s self-knowledge. Danger of non-authentic possibilities arising from mass media, culture and education. Questioning is the devoutness of thinking. A whole without margins shows itself only in fundamental questioning. Epimeliea as the basis of spiritual Europe. The role of the whole in the planetary era; responsibility for the whole.

Univerzalistický ideál výchovy Bogdana Nawroczyńskiego *Universalist Ideal of Education by Bogdan Nawroczyński*

Krzysztof Kamiński, PhD.

*Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi (WSP)
ul. Piotrkowska 243, 90-456 Łódź, Polska (Poland)
E-mail: krzysztof.kaminski@wsp.lodz.pl*

Bogdan Nawroczyński (1882-1974) bol osobou s mnohými záujmami a všestranným poľským pedagógom. Špecificky významná, medzi rozličnými aspektmi jeho diela, je téma zmyslu a významu pedagogickej aktivity. Do popredia sa tu dostáva výchova žiakovej osobnosti. Ide o utváranie nezávislej a kreatívnej, silnej a bohatej osobnosti, ktorá je schopná viesť zložitý spoločenský život na určitej dosiahnutej úrovni a zabezpečiť jeho ďalší rozvoj. To by malo byť cieľom výchovy a vzdelávania. Zároveň, v Nawroczyńskiego koncepcii sa obe tieto cesty približujú a pretínajú. Tu sa zjavuje ideál výchovy a vzdelávania, v ktorom sa teória výchovy (majúc na pamäti morálne dobro) a teória vzdelávania (ktorá si vysoko cení kognitívne dobro) prelínajú. Vzdelávanie, ako pedagogický ideál, je silne napojené na celkovú osobnosť ľudskej bytosti, nielen na individuálne predispozície...

Nízka úroveň Európanstva, izolovanosť Poľského myslenia, sú amatérske a stereotypné argumenty. Analyzovanie názorov filozofov výchovy zo začiatku 20. storočia ako je

napríklad Nawroczyński, ale i mnohých ďalších, vytvára výbornú možnosť ako sa zoznámiť s ich kreativitou, jasne vyjadrenou a dodnes platnou (resp. „dokonca“ platnou i v dnešných časoch). Uznanie určitých univerzalistických riešení je uznaním samotného autora.

Bogdan Nawroczyński (1882-1974) was a person with a broad scope of interests and a versatile Polish pedagogue. What is of particular importance among various aspects of his oeuvre is a topic of purposefulness of educational activity. The foreground here is constituted by educating pupil's personality. It is about building up an independent and creative, powerful and rich personality which is capable of maintaining a complicated social life on the achieved level and securing its further development. Education should attempt to achieve this goal. At the same time, in Nawroczyński's conception, both these ways approximate and cross each other. Here appears an ideal of education in which the theory of education (bearing in mind moral goods) and theory of schooling (which values cognitive goods) overlap. Education, as a pedagogical ideal, is strongly connected with the whole personality of a human being, not only one's individual predispositions....

Low rank of Europeanness and insularity of Polish thinking are amateurish and stereotypical arguments. Analysis of their views, especially the views of the philosophers of education from the beginning of 20th century such as Nawroczyński, but also many others, becomes a perfect occasion to get acquainted with creativity, which is presented clearly; it is refreshing and still valid (or yet valid, especially in our times). The acknowledgement of certain universalist solutions is ultimately the acknowledgement of its author.

Vzdělávání učitelů ve střední Evropě v pozdně osvícenské diskusi ***Teacher Training in Central Europe in the Late Enlightenment Discussion***

Doc. PhDr. Tomáš Kasper, PhD.

Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra pedagogiky a psychologie

1. máje 14, Liberec, 460 07, Česká republika

E- mail: tomas.kasper@tul.cz

Pedagogické myšlení konce 18. století je ve střední Evropě spojeno s projekty německých filantropistů, kteří mimo jiné výrazným způsobem ovlivnili diskusi o podobě školské reformy, nevyjímaje reformu vzdělávání učitelů.

Je otázkou, z jaké časti byl ve střední Evropě diskurs v oblasti vzdělávání učitelů ovlivňován filantropistickými zásadami, z jaké časti konkurujúcimi osvícensky zaměřenými myšlenkovými proudy.

Príspevek se zaměří na historickou analýzu základných cílových kategórií v oblasti vzdělávání učitelů v rámci tzv. tereziánskej reformy v českých zemích. Daná analýza bude kontextualizovaná v hlavních myšlenkových filozofických proudech ovlivňujúcich tehdejší pedagogickú diskusiu.

Educational thinking of the end of the 18th century in Central Europe is associated with the projects of German philanthropists, who among other things significantly influenced the debate on the form of school reform, including the reform of teacher education.

The question is what part of the discourse in the field of teacher education in Central Europe was influenced by the philanthropist principles and what part was influenced by competing enlightenment-oriented streams.

The paper will focus on historical analysis of the target categories in the field of basic training of teachers in the context of the Theresian reforms in the Czech lands. The analysis will be put in context of the main philosophical streams that influenced educational discussion in those days.

Aktuálne problémy edukačnej teórie a praxe v 21. storočí – Univerzita 3. generácie

Current Issues of Educational Theory and Practice in the 21st century - University of the Third Generation

Tomasz Kopczyński, PhD.

Silesian University

ul. Bielska 62, 43-400 Cieszyn, Polska (Poland)

Email: formless@poczta.fm

Recesia a dynamické zmeny v spoločnosti, kultúre a technológii sú dôvodom toho, že si čoraz častejšie kladieme otázky týkajúce sa vlastnej budúcnosti a zmyslu aktivít v profesijnej aj osobnej oblasti. Popri pokroku a lavínovom náraste vedy získali inovácie a komercia charakter kľúča v diskusii o budúcnosti vedy, edukácie a hospodárstva. Môže sa zdať, že vo vysokoškolskom vzdelávaní sa stal dominantný model B+R (ang. Research and Development).

Autor sa snaží nájsť odpoveď na vyššie položenú otázku, ktorá sa týka aktuálnosti edukácie na vysokoškolskom stupni. Hoci oblasť vedy spätá s výskumom bola doplnená prenosom poznatkov do firiem, prenos kompetencií, ktoré by mal mať mladý človek, bol úplne opomenutý, čoho dôsledkom je veľký počet absolventov bez práce.

V článku budú predstavené koncepcie univerzít, súčasný obraz a perspektívy obsiahnuté v Univerzite III Generácie. Autor tiež poukáže na oblasti, ktoré sú na súčasných univerzitách zanedbávané.

The recession and dynamic changes in the society, culture and technology are the reason of frequently asked questions regarding own future and the meaning of activities carried out in professional as well as personal field. Alongside with the progress and immense growth of science, innovations and commerce gained the character of key in the discussion on the future of science, education and economy. It may seem that the B+R model (Research and Development) has become dominant in university education.

The author tries to find an answer to the above asked question, which concerns the topicality of education at the tertiary level. Even though the field of science associated with research has been amended by the transfer of the knowledge of companies, the transfer of competences has been forgotten, which results into high number of unemployed graduates. The paper introduces conceptions of universities, current image and perspectives included in the University of the 3rd Generation. The author also points to those fields at universities that are currently neglected.

Výchova ako zodpovednosť ***Education as Responsibility***

Dr. h. c. prof. PhDr. Beata Kosová, CSc.

*Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica
Národná ul. č. 12, 974 01 Banská Bystrica
E-mail: rektorka@umb.sk*

Štúdiá vychádza z chápania podstaty výchovy ako vzťahu, pričom jedným z určujúcich znakov tohto vzťahu je vzťah zodpovednosti. Ten, kto vychováva, stojí v zodpovednosti a nemôže z nej vystúpiť. Preto pre výchovu nestačí chápanie zodpovednosti ako kauzálneho pripisovania v minulosti vykonaných činov a ich dôsledkov, ale predovšetkým ako zodpovednosti za to, čo ešte len treba vykonať, ako determinácia každého ľudského konania. Nárok na tento druh zodpovednosti vznáša všetko, čo je odkázané, závislé, bezbranné a ohrozené, aby vládnuca moc konala v jeho prospech - zodpovednosť je preto funkciou moci a poznania. Tomu, kto vychováva, z nej vyplýva povinnosť sebakontroly vykonávacej moci. Zodpovednosť je nerecipročný vzťah, nepodmieňuje sa protihodnotou, naopak ešte silnejšia je vtedy, ak sa druhý ocitne v núdzi, je odkázaný, potrebuje pomoc. V učiteľskej profesii sa spája zmluvná a prirodzená zodpovednosť. Prirodzená zodpovednosť je celková, neodvolateľná a nevypovedateľná, prejavuje sa povinnosťou k potomstvu, k životu a k budúcnosti, aby život a ľudstvo v budúcnosti vôbec existovali a aby existovali dobre. Zodpovednosť rodiča alebo učiteľa za dieťa je preto zároveň zodpovednosťou za pokračovanie sveta. Predpokladom prirodzenej zodpovednosti je zodpovednosť za seba samého, aby sa každý usiloval o vlastnú dokonalosť a cudzie blaho. Preto k zodpovednosti treba aj premyslene vychovávať, zodpovednosť tak musí byť (dialekticky a komplementárne spojená so slobodou) zároveň cieľom, prostriedkom a podmienkou výchovy.

The study is founded on understanding of the essence of education as a relationship, while one of the determining features of this relationship is the relationship of responsibility. The one who educates stands in responsibility and cannot step out of it. Therefore, it is insufficient for education to understand responsibility as causal attributing of past deeds and their consequences, but foremost, as a responsibility for what needs to be done, as a determination of each human activity. This type of responsibility is claimed by everything

that is reliant, dependent, powerless and endangered so that the executing power would act in their favor – thus, responsibility is the function of power and knowledge. It implies the duty of self-control of the executing power for the one who educates. Responsibility is a non-reciprocal relationship, it is not conditioned by a quid pro quo, on the contrary, it is even stronger when the another one finds himself/herself in need, he/she is reliant and in need of help. Teacher profession joins contractual and natural responsibility. The natural responsibility is overall, irrevocable and non-callable; it is demonstrated in the duty toward the new generation, toward life and the future so that life and humanity would exist at all and so that they would exist well. Responsibility of a teacher or a parent for their child is therefore, at the same time, the responsibility for the continuation of the world. A presupposition of natural responsibility is the responsibility for one`s self so that everyone would attempt their own perfection and the other`s well-being. Therefore, responsibility has to be also thoughtfully nurtured, the responsibility (dialectically and complementarily bound to freedom) has to be, at the same time, the goal, the tool and the precondition of education.

Fenomenologicko - personalistická filozofia výchovy Edity Steinovej ***Edith Stein`s Phenomenological-Personalistic Philosophy of Education***

PhDr. Milan Krankus, PhD.

Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky

Gondova 2, 814 99 Bratislava

E-mail: krankus@zoznam.sk

Štúdia je venovaná analýze filozofických a antropologických východísk pedagogických názorov Edity Steinovej a pojmu človeka v ranom období vývinu fenomenológie, filozofickej antropológie a v tomizme, ktoré aplikovala vo svojej teórii výchovy. Popisuje formovanie a štruktúru subjektu, personálny rozmer, celostné a dynamické chápanie osoby a individuality, jej vývin, vrátane náboženskej dimenzie, ciele výchovy a vzdelávania, výchovu pre život v spoločnosti. Štúdia ukazuje miesto E. Steinovej v dejinách pedagogického myslenia, jej príspevok k formovaniu modernej pedagogiky a inšpirácie obsiahnuté v jej filozofii výchovy pre súčasné teórie výchovy a výchovnú prax.

The study is concentrated on the analysis of philosophical and anthropological foundations of educational ideas of E. Stein and the concept of a man in the early stage of phenomenology, philosophical anthropology and in tomism, which she applied in her theory of education. It describes formation and structure of a subject, personal dimension, holistic and dynamic perception of a person and individuality, its development including religious dimension, aims of education, education for the life in society. The study points to the position of E. Stein in the history of education, her contribution to the forming of modern theory of education and inspiration included in her philosophy of education for contemporary theories of education and educational practice.

Historicko-pedagogické bádanie a jeho miesto v súčasných vedách o výchove

Historical-Educational Research and Its Place in Contemporary Educational Sciences

Doc. PhDr. Ing. Blanka Kudláčová, PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií

Priemysel'ná 4, 918 43 Trnava

E-mail: bkudlac@truni.sk

V období vzniku pedagogiky a v prvej polovici 20. storočia dejiny pedagogiky boli v kontinentálnej Európe súčasťou všeobecnej pedagogiky. Postupne nadobudli status vyučovacieho predmetu a stali sa súčasťou prípravy budúcich učiteľov. Neskôr sa vyprofilovali a boli považované za jednu zo základných pedagogických disciplín. V tejto svojej podobe ponúkali zväčša faktografický prehľad o historickom vývoji výchovy a vzdelávania. V druhej polovici 20. storočia však ocitli na periférii, čo súviselo jednak so spochybňovaním oprávnenosti klasickej histórie ako vedy a s absenciou ich slabo vymedzeného cieľa a metodológie skúmania. Viacerí autori sa v súčasnosti prikláňajú k názoru, že reflexia pedagogickej minulosti bude zohrávať významnú úlohu v smerovaní vied o výchove a hľadani odpovedí na jej postavenie, význam a predmet (por. S. Toulmin, 1992; T. Kasper, 2008; B. Kudláčová, 2006; 2010). Tým môžu napomôcť začleneniu vied o výchove do širšieho historického, sociálneho a kultúrneho kontextu.

In the period of the origination of pedagogy and in the first half of the 20th century the history of education was part of general education in the continental Europe. Gradually, it acquired the status of a school subject and became a part of the pre-service teacher training. Later on, it shaped further and the history of education was regarded as one of the basic educational disciplines. In this form history of education offered mainly a factographic overview of historical development of education. In the second half of the 20th century history of education found itself on the outskirts, which was connected to questioning the justifiability of classical history as a science on one hand and on the other hand, it was connected to the absence of its weakly defined objective and methodology of research. Several authors incline towards the opinion that reflection of educational history will play an important role in the direction of educational sciences and in searching for the answers about its position, significance and subject (cf. S. Toulmin, 1992; T. Kasper, 2008; B. Kudláčová, 2006; 2010). Thereby, they can help the inclusion of educational sciences into a broader historical, social and cultural context.

Životné a edukačné stratégie v dobe radikálnej plurality *Life and Educational Strategies in the Era of Radical Plurality*

PhDr. Branislav Malík, CSc.

*Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická Fakulta, Katedra etickej a občianskej
náuky*

Račianska 59, 813 34 Bratislava

E-mail: bmalik@centrum.sk

Autor sa vo svojom príspevku pokúša prelomiť zažitú predstavu, podľa ktorej súčasná doba poznačená radikálnou inakosťou a pluralitou normatívnych sústav a rastrov významovo artikulujúcich naše vízie sveta, ponúka len jednu životnú stratégiu vyznačujúcu sa exaltáciou individuality, hedonizmom, bezcieľnosťou, nezáväznosťou a hodnotovou ambivalentnosťou. Autor tu ponúka alternatívu, ktorá sa pokúša udržať odstup od krajností reprezentovaných na jednej strane svetom kryštalizujúcim okolo tzv. „veľkých príbehov“ a na strane druhej krajnosti tekutého sveta, rozpúšťajúceho vo svojom živle nielen veľké, ale i malé príbehy našich individuálnych biografíí. Tematizuje tu tiež sporné dôsledky, ku ktorým prijatie jednej alebo druhej vízie sveta vedie a tiež problémové situácie, ktoré súčasná tekutá doba so sebou prináša a ich reflexie v relevantných edukačných konceptoch.

The author attempts to break the common stereotype according to which the present era, marked by radical differentness and plurality of normative systems and rastres that articulate our visions of the world, offers solely one life strategy defined by the exaltation of individuality, hedonism, aimlessness, tentativeness, and ambiguity of values. The author offers an alternative that tries to keep the distance from the extremes represented by the world crystallized around the so called “grand narratives” on one hand and on the other hand by the fluid world that dissolves both grand as well as smaller narratives of our individual biographies. The author also discusses questionable consequences that occur with the acceptance of one or the other vision of the world. Furthermore, the author describes problematic situations created by the present fluid world and their reflections in the relevant educational concepts.

Filozofovanie s deťmi – vybrané otázky

Philosophizing with Children – Selected Issues

Dr hab. Prof. Andrzej Murzyn

Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Otwarta 34 A, 43-400 Cieszyn, Poland
E-mail: art107@wp.pl

Inšpirovaný diskusiou medzi súčasnými írskymi a anglickými pedagógmi o úlohe filozofických programov vo výchove a vzdelávaní sa autor príspevku venuje otázke filozofovania s deťmi. Má filozofovanie s deťmi zmysel? Autor zdieľa názor Philomeny Donnelly, že pred zodpovedaním tejto otázky, by sme sa mali zamerať na nasledovné: Čo je filozofia a pre koho je? Je filozofia len pre pár vybraných alebo je to v svojej podstate ľudská aktivita? Je možné byť človekom a nepremýšľať a nevytvárať teórie a príbehy o tom, prečo sme tu, kto stvoril svet, čo mienime krásou, čo je spravodlivosť a pod.? Podľa autora príspevku je Adornovo tvrdenie, že ako deti sme boli všetci filozofmi, presvedčivé. Ba čo viac, zastáva názor, že väčšina ľudí bola v procese socializácie zbavená potreby filozofovať.

Inspired by the discussion among some contemporary Irish and English pedagogues on the role of philosophy programs in education, the author of the article touches the issue of doing philosophy with young children. Does philosophy with children make any sense? The author shares Philomena Donnelly's view that before trying to answer that question, one should answer the following ones: What is philosophy and who is it for? Is philosophy for a chosen few or is it an essentially human activity? Is it possible to be human and not to think and form some sort of theory and story about why we are here, who made the world, what we mean by beauty, what is justice, etc.? In author's opinion Adorno's thesis that we were – as children – all philosophers is plausible. What is more, he shares the view that most people have been deprived of the need to philosophize in the process of socialization.

Výchovná komunikácia: modely, limity a to, čo ich presahuje *Educational Communication: Models, Limits and What Transcends Them*

Prof. Carlo Nanni

Universita Pontificia Salesiana, Facolta di Scienze dell' Educazione

P.zza Ateneo Salesiano, 1, 00139 - Roma - Italia

E-mail: nanni@unisal.it

Výchovná skúsenosť preukazuje, že bez účinnej komunikácie medzi rozličnými partnermi výchovného procesu sa už v zárodku zabraňuje alebo významne obmedzuje každá možnosť výchovy.

Pre súčasný svet je typické ospevovanie komunikácie. Komunikácia predstavuje jeho realitu i jeho utópiu. Je spájaná s ideálom demokratickej spoločnosti, ktorá chce byť spoločnosťou ľudských práv, spoločnosťou dialógu a transparentnosti, ako aj spoločnosťou rovnosti a rozvoja. Napriek tomu pozornosť, aká sa venuje operatívnym, intervenčno-terapeutickým a optimalizačným aspektom komunikácie, nie je vždy sprevádzaná náležitým primeraným úsilím teoretickej povahy. Príspevky humánnych vied a vied o komunikácii sa často aplikujú spôsobom mechanickej transpozície, či priam „nekritického konzumerizmu“. To platí vo všeobecnosti, no osobitne v oblasti edukácie.

To sú dôvody, kvôli ktorým sa v príspevku pokúsime kriticky analyzovať modely a limity výchovnej komunikácie, ale aj to „presahujúce“, to „viac“, čo sa v nej manifestuje.

Educational experience demonstrates that without an effective communication among various partners of educational process, each possibility of education is prevented or significantly limited.

Today`s world is typical for glorifying communication. Communication represents its reality and its utopia, too. It is associated with the ideal of democratic society, as well as society of equality and development. In spite of this fact, attention that is paid to operative, intervention-therapeutic and optimization aspects of communication, is not always accompanied with a corresponding effort of theoretical character. The contributions of humanities are often applied by a way of mechanical transposition, or even “non-critical consumerism”. This is true in general, but particularly in the field of education.

These are the reasons why the paper attempts to analyze critically the models and limitations of educational communication, as well as the “transcending”, the “more” that is manifested in it.

Role hodnot při hledání výchovných cílů *Role of Values in the Search for Educational Objectives*

PhDr. Jiří Pospíšil, PhD.

Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské výchovy

Univerzitní 22, 771 11 Olomouc

E-mail: jiri.pospisil@upol.cz

Autor se v příspěvku zabývá otázkou, zda lze při hledání a stanovování výchovných cílů vycházet z hodnot. Za klíč k zodpovězení této otázky považuje definici pojmu hodnota a chápání hodnot v kontextu sociálních věd. V závěru příspěvku formuluje požadavky, jež pokládá za nutné klást na každou hodnotu, již chceme učinit vchodiskem pro stanovování výchovných cílů.

In the paper the author discusses the question whether it is possible to place values as the base for the search for and postulation of educational objectives. He thinks the key to answer this question lies in the definition of the concept of value as well as in the understanding of values in the context of social sciences and humanities. In the conclusion of this paper he also tries to formulate requirements that he believes are needed to be placed on each value that we want to make the base of educational objectives.

Existenciálne otázniky postmodernej rodiny z pohľadu pedagogickej interpretácie

Existential Question Marks of Postmodern Family from the Perspective of Educational Interpretation

Prof. PhDr. Mária Potočárová, PhD.

Univerzitaomenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky

Gondova 2, 814 99 Bratislava

E-mail: potocarova@fphil.uniba.sk

Prezentovaný príspevok je pokusom o analýzu najvypuklejších existenciálnych ťažkostí súčasnej rodiny. Ich ťažiskom je spochybnenie a pokles významu rodiny ako hodnoty a sociálnej inštitúcie. Podmienky súčasného života a celkový spoločenský vývoj vyvolávajú zmeny v chápaní paradigmy rodiny. Viaceré vonkajšie i vnútorné podmienky postmodernej doby posúvajú „normalitu“ usporiadania rodinných vzťahov a spôsobujú nové druhy ťažkostí, ktoré vyžadujú intervenciu ako aj hľadanie filozofických odpovedí na problémy

človeka a rodiny. Ovplyvňujú tieto skutočnosti aj pedagogický prístup k rodine? Aké má znaky súčasná rodinná výchova a kam smeruje?

The submitted paper is an attempt to analyze the most pressing existential difficulties of a contemporary family. Its focus is the dispute and decrease of the importance of a family as a value and social institution. Conditions of present-day life and the overall social development evoke changes in the understanding of the paradigm of a family. Several external and internal conditions of the postmodern period shift the “normality” of arrangement of family relationships and cause new types of difficulties, which require intervention as well as the search for philosophical answers to the problems of a man and a family. Do these actualities influence the educational approach to a family, too? What are the features of a contemporary family education and where is it heading?

Domov jako místo návratu „dítěte v nás“

Home as a Place of Return of the “Child within Us”

Miriam Prokešová, PhD.

Ostravská univerzita v Ostravě

Fráni Šrámka 3, 701 03 Ostrava – Mariánske hory

E-mail: miriam.prokesova@osu.cz

Ve svých životech neustále hledáme původní lásku, se kterou jsme přišli na tento svět. Člověk – dítě je „vpádem lásky“, a celý další život je návratem k této lásce, která nemusela být reálně prožívána; dítě samotné je *ens amans*; je láskou. V průběhu života můžeme tuto původní lásku poztrácet. Touha po blízkosti, po porozumění, po „spolubytí“ s ostatními je touhou po této původní lásce, jinými slovy po domově a prvotním pocitem bezpečí a jistoty, který nám dovolil přežít za jakýchkoliv podmínek. Dítě v nás, někdy hluboce skryté, neustále probouzí tuto původní touhu, touhu po domově, do kterého patříme. Básnický, tajemně a nepoznan žije člověk; taktéž výchova jako péče je prvotní projevenou láskou dítěti v nás, tajemnou, nepoznanou a básnivou. A je také tím, co nás nese celým životem a vrací nás k našim počátkům. Výchova je paradoxním návratem a probouzením dítěte v nás samotných, je „vycházením“ z domova a zároveň zakotvením, které nikdy nepomíjí.

*In our lives we are constantly searching for the original love that we came to this world with. A human – a child is an “incursion of love” and the rest of our life is the return to this love, which may not have been actually experienced; the child itself is *ens amans*; it is love. Throughout the life this original love can be lost. The longing for closeness, understanding, co-existence with the others is a longing for this original love; in other words, the longing for a home and the primary feeling of security and safety that enabled us to survive under any conditions. The child within us, sometimes hidden so deep, is arousing this original longing, the longing for a home that we belong to. Poetically, mysteriously and unknown lives the man; the education as a care is the primary love expressed to the child within us,*

too, mysterious, unknown and poetical. It is also the thing that carries us throughout the whole life and returns us to our beginnings. Education is a paradoxical return and an awakening of the child inside ourselves, it is the “coming out” from home and at the same time, it is the anchoring that never ceases.

Vademecum. O vzájomnej pozícii filozofa a pedagóga.

Vademecum. On Mutual Position of a Philosopher and a Pedagogue

Doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií

Priemyselná 4, 918 43 Trnava

E-mail: andrej.rajsky@truni.sk

V situácii hypermoderného dopytu po rýchlo použiteľných kompetenciách, v kontexte legitimizujúceho sa kánonu „nevzdelanosti“ (P. Liessmann) sa profesie pedagóga i filozofa tendenčne redukovávajú na poskytovateľov inštrumentálnych služieb. Špecializácia a oddelenosť oboch foriem duchovnej práce degraduje nielen status filozofa a status pedagóga, ale aj prispieva k sploštenému, jednorozmernému a dehumanizačnému ponímaniu človeka. V príspevku sa autor zamýšľa nad „povolaním“ pedagóga i filozofa, analyzuje ich odlišnosť a odlíšenosť, no najmä zdôrazňuje nevyhnutnosť partnerstva a spolupasažierstva na tej istej ceste. Odôvodňuje, prečo má byť filozof formujúcim a pedagóg filozofujúcim, prečo je pedagogika prirodzeným vademecum pre filozofa a filozofia zas vademecum pre pedagóga.

In the situation of the hypermodern demand for fast-consumable competences, in the context of the legitimatizing canon of “ignorance (of knowledge)” (P. Liessmann) the professions of a pedagogue and a philosopher are tendentially being reduced to the providers of instrumental services. Specialization and separateness of both the forms of spiritual work degrades not only the status of a philosopher and a pedagogue, but it also contributes to a flattened, uni-dimensional and dehumanizing perception of a man. The author contemplates on the “vocation” (in terms of “calling”) of a pedagogue and a philosopher, he analyzes their difference and distinction, but mainly, he emphasizes the inevitability of a partnership and co-passengership on the same road. He reasons why a philosopher should be forming and a pedagogue philosophizing, why education is a natural vademecum for a philosopher and philosophy a vademecum for a pedagogue.

Přidej vejce – jak do systému vnést život *Adding an Egg - How to Bring Life into the System*

Mgr. Michal Rozhoň

Libice nad Doubravou 85, 582 77 Libice nad Doubravou, Česká republika
E-mail: michal.rozhon@gmail.com

Na úrovni základního a středního vzdělávání se již delší dobu hovoří o nutnosti přenášet výuku do života. Proto se v České republice zavedly Rámcové vzdělávací programy. Přesto se toho příliš nemění. V příspěvku tuto problematiku posouváme na úroveň vysokého školství, především humanitního. Klademe si otázku, jak se projevuje tzv. instantní doba (Hogenová) na současných studentech, učitelích a vzdělávacích systémech. Je v těchto vzdělávacích systémech přítomný konkrétní člověk? Rozvrhuje se studium vzhledem ke skutečnému cíli poznání? Vede současný systém k odpovědnému studiu nebo jen ke sbírání kreditů? Proti instantnímu vzdělávání pro trh zde stavíme konkrétní vzdělávání respektující růst a snažíme se vytvořit projekt, který by v rámci systému tento růst umožnil. Stavíme na skutečném úkolu s reálným výstupem, který umožní živou zpětnou vazbu.

At the level of primary and secondary education, we have long been talking about the need to transfer education into life. That is why Framework Educational Programs were introduced in the Czech Republic. The things, however, are not changing much. In this paper, the author shifts the problem to the level of college and university education, especially education in humanities. The author asks himself how the “instant time” (Hogenová) manifests itself on today’s students, teachers and educational systems. In these educational systems, is there a specific man present? Are studies planned out with respect to real aims of learning? Does the current system lead to responsible studying, or just collecting credits? In this paper, the author sets the specific education, which respects the growth, against the “instant” education for the market and he tries to create a project that would enable this growth within the system. He builds on a real task with a real output which will enable live feedback.

Zavrieť oči, ísť po pamäti

Shutting One`s Eyes, Making Headway by Heart

PhDr. Peter Rusnák, PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Filozofická fakulta, Katedra etiky

Hornopotočná 23, 918 43 Trnava

E-mail: peter.rusnak@truni.sk

Autor v texte poukazuje na význam priestoru domova, v ktorom prebýva homo educandus. Zo situácie skúsenosti domova vychádzajú obidvaja putujúci na ceste vzdelávania, vychovávateľ i vychovávaný. Objaviť význam domova potom môže znamenať nájsť(precítiť) stopu, ktorú si každý v sebe nesie a ktorá môže byť významne ontotvorná vo vzťahoch výchovy a vzdelávania. Stopa domova, ktorý je zážitkom takmer posvätného miesta (Heidegger) však trvalo zostáva prítomná na cestách homo viator, ktorý putuje (Lévinas) transverzálami súčasnej reality. Zážitok domova tak zjednocuje podvojnú výzvu k ceste a výzvu návratov ku koreňom a k prebývaniu v prítomnosti posvätného. Autor sa v texte opiera okrem poznatkov filozofov (M. Heidegger, E. Lévinas, B. Casper, K. Liessmann, etc.) aj o poéziu Jána Ondruša, básnika Trnavskej skupiny.

The author of the text highlights the importance of the home space which homo educandus dwells in. The educator and the educated, both wandering on the road of education, come out from the situation of home experience. To discover the importance of home can therefore mean to find (feel) a track that everyone carries in themselves and which may be significantly “ontoforming” in relations of education and schooling. The footprint of home, which is the experience of an almost sacred place (Heidegger), however, remains constantly present on the go of homo viator, who travels (Levinas) by transversals of current reality. Thus, the experience of home unifies duality of the call for pilgrimage and the call for return to the roots and for dwelling in the presence of the sacred. Except for the knowledge of philosophers (M. Heidegger, Levinas E., B. Casper, K. Liessmann, etc.) the author of the text also relies on the poetry of Ján Ondruš, poet of the Trnava group.

Thrasymachova chytrost *Thrasymachus's Smartness*

Mgr. David Rybák, PhD.

KOFV, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

E-mail: david.rybak@pedf.cuni.cz

Podle vodítka sofisty Thrasymacha z první knihy Ústavy budeme se snažit o fenomenologický sestup k předpokladům ideje vzdělání a korelativně ideje člověka, na kterou současná Evropa zapomněla, resp. došlo k deformaci a převrácení původního smyslu lidství, z něhož Evropa pramení.

Using the “guiding thread” of the sophist Thrasymachus from the first book of Politeia, the author tries to approach, in a phenomenological manner, the presumptions of the idea of education and the correlatively of human being, which the contemporary Europe has forgotten about, or more precisely, there occurred the inversion and deformation of the original sense of humanity, which Europe as such originates from.

Historyczny komponent filozofii wychowania. Znaczenie i konsekwencje *Historical Component of Philosophy of Education. Significance and Consequences.*

Dr hab. Prof. Sławomir Sztobryn

Zakład Pedagogiki Filozoficznej, Uniwersytet Łódzki, 91-408 Łódź, ul. Pomorska 46/48

Výskum v oblasti filozofie výchovy má v Poľsku pomerne dlhú históriu. Výnimočný význam mal v medzivojnovom období, následne v čase, keď dominovala marxistovská pedagogika skoro zanikol, a po roku 1989 získava opäť na význame. Takýto meniaci sa spoločenský, politický a kultúrny kontext káže pozerat' sa na túto disciplínu nie len z uhľ'a pohľadu súčasných filozofických orientácií, ale vyžaduje aj historické analýzy, ktoré ukážu smer zmien, k akým dochádza v pedagogickom myslení. Nevyhnutné je teda hľadanie odpovedí na otázky týkajúcich premien podstaty filozofii výchovy a jej problematiky v dejinách.

Ak máme súhlasiť s A. Smołalskim s takým chápaním historiozofie pedagogiky, ktorá by okrem iného mala ukázat' prenikanie určitých spoločných ideí a foriem myslenia o edukácii v dejinách, vytvorenie paradigiem alebo nakoniec súčasné chápanie a syntézu univerzálneho pedagogického myslenia, nevyhnutné bude zaoberat' sa týmto problémom v historickom kontexte. Pýtame sa teda, ako sa v dejinách menil vzťah medzi pedagogickou reflexiou a praxou a filozofiou všeobecne, a filozofiou výchovy zvlášť. Medzi historikmi neexistuje zhoda v náhľade na historický proces, preto aj v historiozofii pedagogiky tento

problém vystupuje. Človek vytvára dejiny a dialekticky je ich dielom. Svet nie je možný bez histórie. Historickosť je atribútom filozofickosti a spoločne tvoria hranice pedagogiky.

The research in the field of philosophy of education has a relatively long history in Poland. It gained a special significance in the interwar period, it almost disappeared in times of the dominance of Marxist pedagogy and after 1989 it regains its significance. These changing socio-political and cultural contexts make us look at this subdiscipline not only from the perspective of its connections with contemporary philosophical viewpoints but it also calls for historical analyses, which will point at the direction of the evolution of changes that take place in educational thinking. Thus, it is necessary to look for the answer to a question concerning historical changes in the essence of philosophy of education and historical changeability of its problematic scope.

If we are to agree with A. Smolowski about such understanding of historiosophy of pedagogy, which should, among other things, illustrate the overlapping of ideas and forms of thinking about education in history, the creation of paradigms and finally, the contemporary reception and synthesis of universal educational thinking, it is inevitable to deal with this issue in historical contexts. Thus, we pose a question how the relationship among educational reflection and practice and philosophy in general and philosophy of education in particular changed over time. Among historians there is no agreement in understanding historical process; hence this problem becomes an important subject of reflection in historiosophy of pedagogy, too. A human being creates history and is dialectically its product. The world without history is not possible. Historical aspect is thus an attribute of philosophical aspect and they together constitute boundaries of education.

Preventívny systém výchovy Jána Bosca v kontexte moderných dejín a jeho aktuálnosť

Preventive System of Education of John Bosco in the Context of Modern History and Its Topicality

Mgr. Adriana Sarközyová

Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta

Gondova 2, 814 99 Bratislava

E-mail: adriana.educazione@gmail.com

Cieľom príspevku je priblížiť preventívny systém výchovy Jána Bosca v kontexte európskeho pedagogického myslenia na prahu moderny v Taliansku. Základnými výskumnými líniami sú činitele týkajúce sa kontextu doby, výchovných systémov aplikovaných v súdobých výchovných inštitúciách, mysliteľov a pedagógov, ktorí významnou mierou prispeli k pedagogickej formácii Jána Bosca a stali sa východiskovými pri koncepte preventívneho výchovného systému inšpirovaného hodnotami kresťanského humanizmu. Kardinálnou súradnicou, ktorá činí tento systém výchovy aktuálnym, je dôležitosť ľudskej osoby charakteristická pre personalistickú filozofiu.

The goal of the paper is to present the educational system of John Bosco in the context of European educational thinking in modern Italy. The basic lines of the research are factors concerned with the historic period, educational systems applied in the contemporary educational institutions, thinkers and pedagogues who significantly contributed to pedagogical formation of John Bosco and became sources for the concept of preventive system of education inspired by the values of Christian humanism. The basic coordinate which makes this system current is the importance of the human person characteristic for the philosophy of personalism.

Filosofie: výchovná plavba, která ztroskotala? *Philosophy: Educational Sailing That Wrecked?*

Mgr. Filip Timingeriu

Frýdlantská 1302, Praha 8, Kobylisy 18200

E-mail: fillip.timi@seznam.cz

Príspevek je pokusem o zamyšlení se nad Platónovou snahou o řešení krize polis prostřednictvím výchovného projektu zvaném filosofie. „Druhá plavba“ je termín pocházející z námořnické terminologie. Je to čas, kdy již nevanou příznivé větry a pro pokračování plavby je třeba se opřít do vesel. Čili že na cestě myšlení už není možno spoléhat se více na metody a zdůvodňování předsókratovských fysiků, jež jsou za bezvětří k ničemu. Namísto plachet je zapotřebí objevení a napnutí již nikoli sil přírodních, nýbrž vlastních. Tou nejvlastnější silou je Platónovi ψυχή, jejímž objevem myšlení pokračuje v plavbě tam, kde skončili fysikové – stává se metafysickým. Ale protože Platónovi není ψυχή něčím zcela hotovým, je třeba ji zušlechťovat a pečovat o ní, vychovávat ji. V tomto smyslu je záhodno se ptát, na kolik je metafysika metafysikou výchovy a povýtce plavbou, která ztroskotala.

This paper is an attempt of the reflection of Plato's effort of solving the crisis of the polis through the educational project called philosophy. The „second voyage” is a term from sailors` vocabulary. It is the time when favorable winds do not blow anymore and in order to continue in the voyage, it is necessary to lean into the oars. Thus, on the road of thinking, it is not possible to rely on the methods and rationale of pre-Socratics Physicists anymore, which have no meaning in the windless conditions. Instead of the sails it is necessary to discover and to tense up not the forces of nature but the forces of one`s own. For Plato the most characteristic force is ψυχή, whose discovery in the thinking keeps on sailing in the point where the physicists ended up - the thinking becomes metaphysical. But since for Plato the ψυχή is not something entirely completed, it is necessary to ennoble it (ψυχή) and to care for it, educate it. In this sense it's advisable to ask: How much is metaphysics the metaphysics of education and mainly, the sailing which wrecked?

Idea univerzity verus súčasné akademické praktiky *Idea of University versus Contemporary Academic Practices*

Prof. PhDr. Emil Višňovský, PhD.

*Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra filozofie a dejín filozofie
Gondova 2, P.O.BOX 32, 814 99 Bratislava*

E-mail: visnovsky@fphil.uniba.sk, visnovskye@gmail.com

Univerzitné (vysokoškolské) vzdelávanie bolo založené na tradičnej filozofickej idei kultivácie osobnosti človeka, jeho morálneho a intelektuálneho rozvoja ako aj na idei slobodného bádania v rámci akademickej komunity. Hoci táto idea prešla historickým vývojom najmä v modernej dobe, od 2. polovice 20. stor. sa otriasa v základoch vplyvom nového spoločenského kontextu, v ktorom musia súčasné univerzity pôsobiť. Pod vplyvom takých faktorov ako globalizácia, informatizácia, korporatizácia, marketizácia, ekonomizmus, manažerizmus, byrokratizmus vzniká nová akademická situácia, ktorá sa prejavuje nielen v kríze, ale v hroziacom „konci univerzity“, ako ju poznáme. Uvedené faktory dramaticky zasahujú do akademických praktík a všetkých oblastí života univerzity. Príspevok bude konfrontovať tieto trendy s ich dôsledkami na tradičné akademické hodnoty, charakter a kvalitu VŠ vzdelávania u nás.

University (tertiary) education has been based on the traditional philosophical idea of cultivation of human person, his/her moral and intellectual growth as well as on the idea of free inquiry within academic community. Even though this idea has undergone historical development, particularly in the modern era, since the 2nd half of the 20th century is has been shaking in its foundations due to the new social context, which universities have to function in today. Under the influence of factors such as globalization, informatization, corporatization, marketization, economism, managerialism, bureaucratism a new academic situation has emerged which shows itself not only as a crisis but also as a menace of the “end of university” the way we know it. These factors intervene dramatically into academic practices and all areas of university life. The paper will provide confrontation of these trends with their consequences for traditional academic values and the character and quality of higher education in our country.

Reflexia pojmu „pansofia“ v novovekej karteziánskej filozofii *Reflection of the Term “Pansophia” in Cartesian philosophy of Modern Times*

Mgr. Simona Wagnerová, PhD.

Žilinská univerzita, Fakulta humanitných vied, Katedra pedagogických štúdií

Univerzitná 8215/1, 010 26 Žilina

E-mail: simona.wagnerova@fhv.uniza.sk

Predkladaný príspevok pojednáva o snahe J. A. Komenského spojiť konkrétne vedecké poznanie s abstraktným metafyzickým poznaním a zjednotiť všetky poznatky o človeku, prírode a o Bohu. J. A. Komenský formoval a konfrontoval predstavu „univerzálnej vedy“ s racionalistickou filozofiou René Descartesa, ktorá dominovala vo filozofickom myslení 17. storočia. Komenského úsilie však vyústilo do podoby nedescartovskej alternatívy európskej filozofie novoveku, čo sa následne odzrkadlilo aj v jeho názorových postojoch vo filozofii výchovy. Cieľom príspevku je poukázať na jedinečné spojenie filozofických myšlienok do jednej spoločnej myšlienky „pansofie“.

The paper focuses on the ambition of J. A. Komenský to associate the scientific cognition with conceptual metaphysical knowledge and to integrate all attainments about human being, the nature and God. J.A. Komenský formalized the idea of “universal science” and confronted his idea with rationalistic philosophy of René Descartes, which dominated in the intellectual revolution of the seventeenth century. However, the effort of J.A. Komenský led into a non-Descartes alternative of European philosophy of the modern times, which was consequently reflected in his attitudes in philosophy of education. The aim of the paper is to point to the unique connection of philosophic and pedagogic ideas of J.A. Komenský into one common idea of “pansophia”.

Bol Protagoras postmodernista?

Was Protagoras a Postmodernist?

Dr. Marcin Wasilewski

Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk o Wychowaniu, Zakład Pedagogiki Filozoficznej

91-408 Łódź, ul. Pomorska 46/48

E-mail: marcin.hubert.wasilewski@gmail.com

Výskumníci občas vnímajú Protagorasa ako „otca relativizmu“, niektorí považujú ho tiež za predchodcu dnešnej postmodernej myšlienky. Hlavná téza referátu protiví sa týmto ahistorickým (adaptačným) interpretáciám: Protagoras nebol morálny relativista, hoci hlásal

verziu epistemologického relativizmu. Dokazovanie pravdivosti tézy bude sa zakladať na historických prameňoch antickej doby (v pramenných textoch).

Protagoras is sometimes regarded as the "father of relativism" and as the precursor of today's postmodern thought by a number of researchers. The main thesis of this paper opposes these ahistorical (adaptive) interpretations: Protagoras was not a moral relativist, even though he proclaimed a version of epistemological relativism. The thesis will be proven on the basis of historical evidence from the ancient times (source texts).

Filozofia výchovy a čas ***Philosophy of Education and Time***

Mgr. Marek Wiesenganger, PhD.

*Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií
Priemyselná 4, 918 43 Trnava
E-mail: marek.wiesenganger@truni.sk*

Autor uvažuje o význame filozofie výchovy pre reflexiu výchovy v súčasnej situácii. Túto situáciu na Slovensku charakterizuje neprítomnosť jedného pedagogického systému. Fakt praktickej a teoretickej plurality chápe ako znak prítomnosti rôznych, často nevyslovených pedagogických tradícií. Autor analyzuje dimenziu času/dejinnosti v pedagogickej reflexii výchovy a poukazuje tak na význam filozofie výchovy pre pedagogiku. Tento význam spočíva v schopnosti uvedomovať si a pomenovať vlastnú výchovnú a vedeckú minulosť a budúcnosť, byť členom vedeckej komunity s tradíciou a v schopnosti vytvárať celistvé a zdôvodnené „malé príbehy“.

The author considers the importance of philosophy of education for the reflection of education in the current situation. This situation in Slovakia is characterized by the absence of a single educational system. The author understands the fact of practical and theoretical pluralism as a sign of the presence of different, often unspoken educational traditions. By analyzing the dimension of time/historicity in pedagogical reflection of education, he points to the importance of philosophy of education for pedagogy. This importance lies in the ability to realize and give a name to own educational and scientific past and future, in the ability to be a member of the scientific community with a tradition and in the ability to create a coherent and reasoned "small narratives".

V prípade záujmu o výmenu informácií sa môžete s nami elektronicky kontaktovať na adrese: Doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD. – andrej.rajsky@truni.sk